

การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา

The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province

ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์^{1*}, และ คธาวิธ พลโคตร²

Piyanan Songsoontorawut^{1*}, and Katawut Ponkhot²

¹⁻² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : piyanan.s@nrru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290006

Received : May 30, 2025; Revised : December 9, 2025; Accepted : December 16, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2) ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน 3) พัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเจาะจงจำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน รวม 15 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและทำการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณการเก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากประชาชนในพื้นที่ รวม 361 คน ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์อภิปรายผล ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า รูปแบบการไกล่เกลี่ยในพื้นที่มีกระบวนการ คือ ก่อนการไกล่เกลี่ยที่มีการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ความขัดแย้ง ระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีการกำหนดประเด็นและร่วมประชุมหาข้อตกลง และการติดตามผลภายหลังการไกล่เกลี่ย และในประเด็นระดับการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.87) มากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$ 4.24, S.D. = 0.86) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.65) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.75) 2) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.68) มากที่สุด รองลงมา ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{X}$ =

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

4.29, S.D. = 0.83) และด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.82) 3) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน พบว่า ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมด้านการสร้างคน การจัดการโครงสร้างในรูปแบบเครือข่ายชุมชน สร้างการยอมรับของคนในชุมชน ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีระบบการติดตามประเมินผล และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนารูปแบบ, การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) study the dispute resolution mediation model and the level of public participation in the mediation process; 2) study factors leading to community participation in community dispute resolution; and 3) develop a mediation model that incorporates community participation. A mixed-method, qualitative, and quantitative research approach was employed. Qualitative data were collected purposively from two groups of 15 individuals: officials responsible for the mediation center and residents who had completed training in community mediation, one representative from each village. Semi-structured interviews were conducted and content analysis was conducted. Quantitative data were collected from a simple random sample of 361 local residents. Questionnaires were used to analyze mean and Pearson's product moment correlation coefficient, and descriptive analysis and discussion were presented. The results revealed that: 1) the dispute resolution mediation model and the level of public participation in the mediation process. The mediation model in this area consists of the following processes: pre-mediation, problem analysis, data collection, and conflict analysis; issue identification and meeting to reach an agreement during the mediation process; and post-mediation follow-up. And in the issue of the level of participation, it was found that participation in decision-making ($\bar{x}$ = 4.24, SD = 0.86) was the most, followed by participation in receiving benefits ($\bar{x}$ = 4.11, SD = 0.65), and participation in evaluation ($\bar{x}$ = 3.69, SD = 0.75). 2) Factors leading to community participation in dispute resolution in the community found that the mediation method/process ($\bar{x}$ = 4.40, SD = 0.68), followed by parties and conflicting parties ($\bar{x}$ = 4.29, SD = 0.83), and suitability of mediators ($\bar{x}$ = 4.15, SD = 0.82). 3) The form of dispute resolution mediation with public participation in the community found that there must be a process to promote human resource development, management of structures in the form of

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

community networks. Create acceptance among the community, provide information to create understanding and see the goals of mediation in the right direction, have a monitoring and evaluation system and support from network partners.

Keywords : Model Development, Mediation, Community Participation

บทนำ (Introduction)

ในปี 2562 ได้มีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (Royal Gazette, 2019) ซึ่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2562 ส่วนในหมวด 5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตั้งแต่มาตรา 68-70 นั้น กฎหมายได้กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันเป็น “ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน” เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในกรณีข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางฐานความผิด โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ อันจะส่งผลทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดินและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (Royal Gazette, 2019)

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ฉบับนี้ ถือเป็นกฎหมายที่จะช่วยให้หน่วยงานของรัฐ และภาคประชาชนสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าทนายค่าธรรมเนียมศาล เป็นการดำเนินการให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันในการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยข้อพิพาท และให้ข้อตกลงอันเกิดจากความตกลงยินยอมของคู่กรณีมีสภาพบังคับตามกฎหมาย ประชาชนทุกคนชั้นสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้งและเกิดความสมานฉันท์ในการยุติข้อพิพาท (Royal Gazette, 2019) และกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “ผู้ไกล่เกลี่ย” ซึ่งได้บัญญัติคุณสมบัติของบุคคลที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง กระทรวงยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ทำการเปิดอบรมเตรียมความพร้อมผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการไกล่

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

เกลี้ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้ไกล่เกลี่ยได้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง ความสามารถและทักษะการเป็นคนกลางเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างเป็นระบบมาตรฐาน รวมถึงสร้างผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายภาคประชาชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และเป็นมิติใหม่ในการไกล่เกลี่ยของกระทรวงยุติธรรม ที่มีระบบขั้นตอนโดยจัดทำบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยครอบคลุมทั่วประเทศ โดยยกระดับผู้ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน ประชาชนชาวบ้านที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการระงับข้อขัดแย้งในชุมชนขึ้นมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยวิชาชีพ (Office of the Judiciary, 2017)

ต่อมาเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2563 สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครราชสีมา และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมอบรวมกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ได้จัดโครงการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ยุติธรรมฐานราก สร้างพื้นฐานภาคประชาชนขึ้น โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติเข้าร่วมโครงการจำนวน 80 คน และมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคมกระจายความยุติธรรมไปให้ประชาชนในระดับชุมชน/หมู่บ้านอันจะเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยให้ชุมชนสามารถจัดข้อพิพาทได้ด้วยตนเองและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เป็นการสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาท ในชุมชนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และได้มีการเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ให้แก่ตำบลพระพุทธร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนำร่องแห่งแรกของจังหวัดนครราชสีมาอีกด้วย

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยในพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรจำนวนทั้งสิ้น 6,031 คน จำแนกเป็น ชาย 2,906คน หญิง 3,125 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านกันผม หมู่ 2 บ้านฝั่งตะกอง หมู่ 3 บ้านพระพุทธร หมู่ 4 บ้านพระพุทธร หมู่ 5 บ้านพระพุทธร หมู่ 6 บ้านหมูสี หมู่ 7 บ้านด่านกะตา หมู่ 8 บ้านด่านกะตาหมู่ 9 บ้านเขว้า หมู่ 10 บ้านบุตานนท์ หมู่ 11 บ้านหนองเรือ และ หมู่ 12 บ้านน้ำไหล ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่เกษตรกรรม 11,731 ไร่ หรือร้อยละ 77.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ในพื้นที่พบประเด็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับแหล่งน้ำในการทำเกษตร ปัญหาการทำงานร่วมกันของกลุ่มเกษตรกร และประเด็นข้อพิพาทอื่นๆ อันส่งผลสู่ความขัดแย้งของคนในชุมชน แม้ในพื้นที่จะมีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนแต่รูปแบบในการบริหารจัดการยังเป็นในรูปแบบของภาครัฐที่มีกระบวนการขั้นตอนที่เป็นทางการ ซึ่งปัญหาความขัดแย้งจำต้องดำเนินการโดยวิธีการสมานฉันท์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัย

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ในการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบ กลไก การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาในชุมชนที่เกิดจากกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดทฤษฎีเรื่องความขัดแย้ง

ความขัดแย้งคือการไม่เห็นพ้องต้องกันหรือการเป็นปรปักษ์กันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประโยชน์หรือเรื่องความคิด และรวมถึงความสนใจหรือความเชื่อที่ชัดเจนได้ว่าแต่ละฝ่ายไม่สามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ (Roy J. Lewicki, Bruce Barry and David M. Saunders, 2012) ซึ่งความขัดแย้งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ ขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ขัดแย้งทางโครงสร้าง (Structural Conflicts) ขัดแย้งด้านค่านิยม (Value Conflict) (Nithibunyakorn, H., 2011) โดยการจัดการความขัดแย้ง ดำเนินการได้ 7 แนวทาง คือ การหลีกเลี่ยงหรือการหนีปัญหา (Avoidance) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การฟ้องร้อง (Litigation) การเผชิญหน้าและประท้วงอย่างสันติ (Non-Violence Confrontation) และการใช้กำลังบังคับ (Forcing) (Limprangsi, S., 2017) กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดเรื่องความขัดแย้ง มีตัวแปรที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง 5 ตัวแปรด้าน และมีแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง 7 วิธีการ

แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Mediation หมายถึง วิธีการที่อาศัยคนกลาง ที่มีความเป็นกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายยอมรับว่าเป็นผู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ในการเป็นคนกลางดำเนินการเพื่อให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายหาแนวทางแก้ไขปัญหาหารือร่วมกัน โดยไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาด (King Prajadhipok's Institute, 2004) หลักการในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Roy J. Lewicki, Bruce Barry and David M. Saunders, 2012) มีวิธีดำเนินการไกล่เกลี่ยที่เป็นระบบ เรียกว่า STAR ซึ่ง STAR ย่อมาจาก

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

Stage, Task, Action และ Result โดยแบ่ง ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยเป็น 5 ขั้นตอน คือ (Office of the Judiciary, 2017) 1) การพบปะกัน (Convening) 2) การเริ่มการ ไกล่เกลี่ย (Opening) 3) การสื่อสารกัน (Communicating) 4) การเจรจา (Negotiating) และ 5) การสรุป (Closing) กล่าวโดยสรุป การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องมีคนกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายไว้วางใจเป็นผู้ร่วมไกล่เกลี่ย โดยมีขั้นตอนไกล่เกลี่ยประกอบด้วย การประชุมไกล่เกลี่ย แลกเปลี่ยนความคิด เจรจาต่อรอง และสรุปผล

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สหประชาชาติ (United Nations, 1981) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation)ไว้ว่า 1) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2) การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา 3) การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา ลักษณะการมีส่วนร่วม 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Cohen and Uphoff, 1981) โดยแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เริ่มต้นจากการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในการรับรู้ปัญหาในชุมชน สร้างความเข้าใจแลทัศนคติในการเป็นเจ้าของชุมชนพร้อมตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ต่อด้วยการเลือกตัวแทนของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประสานงาน ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ร่วมแลกเปลี่ยนให้ข้อมูล ร่วมทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมจะแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการทำงานตามหลักการประชาธิปไตยที่ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมภายในองค์กรหรือชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันทำงาน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ(Chaiyasert, S, 2006) กล่าวโดยสรุป การสร้างการมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญคือ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

แนวคิดการบริหารจัดการ

หลักพื้นฐานในการบริหารจัดการ (Principles) มี 4 ประการ คือ การแสวงหาแนวทางหรือวิธีการในการดำเนินการที่ดีที่สุด มีการคัดเลือกบุคลากรและพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์กระบวนการทำงานแสวงหาระบบที่เหมาะสม และสร้างการมีส่วนร่วมทำงานอย่างประสานความร่วมมือในทุกระดับในองค์กรหรือในชุมชน (ธงชัย สันติวงษ์. 2551 : 48) โดยมีแนวคิดการจัดการทรัพยากรในการบริหาร (Resources) ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหารสามารถแบ่งแยกได้เป็น 4 ประเภท หรือเรียกย่อ ๆ ว่า 4 M คือ (Khammirat and et al., 2009) บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการ คือ คน เงิน วัสดุ และการบริหารจัดการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต้องมีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ

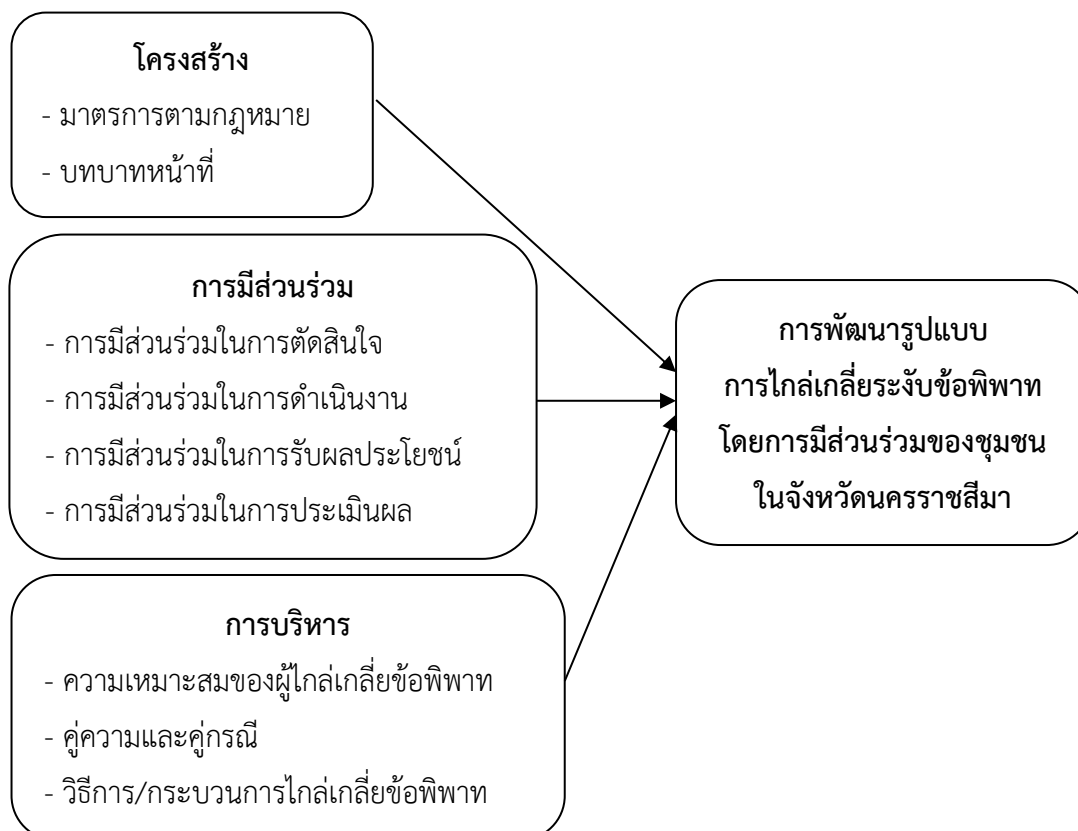


ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดในการวิจัย ถอดจากแนวคิดทฤษฎี มีตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรด้านการใกล้เคียงข้อพิพาท การประนอม แนวคิดการบริหาร แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการสร้างรูปแบบ และแนวทางการศึกษารูปแบบการปรับตัวในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำให้ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างตัวแทนประชาชนในพื้นที่ตำบลพระพุท 12 หมู่บ้าน จำนวน 6,031 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้นำเสนอตารางการสุ่ม

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisru.2025.290006>

ตัวอย่างสำเร็จรูปที่มีประชากรขนาดเล็ก โดยมี ระดับความเชื่อมั่น 95 %(.95) หรือมีความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น 5 %(.05) ได้กลุ่มตัวอย่างในการแจกแบบสอบถามจำนวน 361 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ การกำหนดสร้างเครื่องมือวิจัยจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒินำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ประเด็นในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนคือ การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC ซึ่งค่า IOC จะต้องมีความ 0.5 ขึ้นไปจึงจะแปลผลว่าใช้ได้ และการทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลกับประชาชน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (Srisat, B., 2002) นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยไปยังสภาองค์กรชุมชนระดับอำเภอและระดับตำบล ภายในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยลงพื้นที่กลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายไว้ ดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง พร้อมนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน ทำการลงรหัส (Coding) เพื่อเตรียมทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยหาค่าเฉลี่ย การหาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำข้อมูลผลการวิจัยเชิงปริมาณ อภิปรายร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนา เพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

การนำเสนอและการคืนข้อมูล

ในการนำเสนอ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบด้วยการบรรยาย การอธิบายปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง การจัดกลุ่มข้อมูล การทำข้อสรุป และการตีความตามข้อเท็จจริงที่ค้นพบ และนำเสนอข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ตามวัตถุประสงค์ของ

งานวิจัย โดยการจัดกิจกรรมสัมมนาคืนข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อชี้ให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรคที่ผ่านมาของกระบวนการไกล่เกลี่ย และผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ซึ่งจากการจัดกิจกรรมคืนข้อมูล ผู้วิจัยยังได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านไกล่เกลี่ยอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 1 คน นักวิชาการที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 1 คน และประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน 12 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวม 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดร่างคำถามการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจประเมินตรวจสอบความชัดเจน พร้อมกับนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เป็นแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) สร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการพัฒนาแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกมาและสร้างเป็นแนวทางในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยเทคนิควิภาษวิธี (Dialectic Process) เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

2) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด

3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และจัดเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่มเฉพาะ จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำข้อมูลจากสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ไปตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา สังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และสรุป อภิปรายผล

ผลการวิจัย (Research Results)

รูปแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท

ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลพระพุท อำเภอนครราชสีมา ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลพระพุท อำเภอนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามราชกิจจานุเบกษา วันที่ 26 มิถุนายน 2563 เล่ม 137 ตอนพิเศษ 151 หน้า 35 ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทระดับตำบลที่แรกในจังหวัดนครราชสีมา มีรูปแบบกระบวนการใกล้เคียงระดับข้อพิพาท ประกอบด้วย 1) ก่อนการใกล้เคียง ผู้รับผิดชอบจะทำการวิเคราะห์ความขัดแย้ง เตรียมข้อมูล รวบรวมข้อมูล การหาความสนใจ และวิเคราะห์ความขัดแย้ง 2) การดำเนินการใกล้เคียง เป็นการกำหนดประเด็นและหัวข้อการประชุม ดำเนินการค้นหาความต้องการของคู่กรณีสร้างทางเลือกเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงประนีประนอมทางเลือกเพื่อหาข้อตกลง การตัดสินใจขั้นสุดท้ายและการบรรลุข้อตกลง และ 3) การติดตามผลภายหลังการใกล้เคียง เป็นการติดตามตรวจสอบว่า มีการทำตามข้อตกลงหรือไม่อย่างไร

ปัญหาที่พบในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในพื้นที่ พบประเด็นปัญหา 1) กระบวนการก่อนใกล้เคียง คือ การไม่เข้าใจกระบวนการใกล้เคียง การไม่ทราบถึงประเด็นข้อพิพาทที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงโดยชุมชนได้ การไม่ทราบถึงช่องทางในการยื่นเรื่องใกล้เคียงของชุมชน รวมถึงจำนวนผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนาแบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

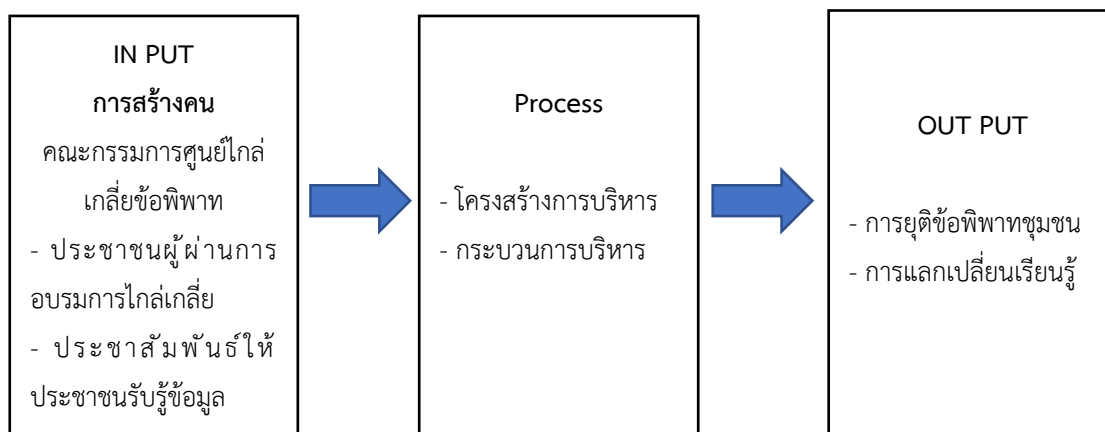
ชุมชนที่มีใบประกาศมีจำนวนน้อยส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการ และคู่พิพาทไม่สามารถเลือกผู้ไกล่เกลี่ยที่ตนเห็นว่าจะมีความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ จึงไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยชุมชน 2) ระหว่างอยู่ในกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ ปัญหาการกำหนดระยะเวลาการเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ปัญหาการมีส่วนได้เสียของผู้ไกล่เกลี่ย และปัญหาเรื่องกรอบระยะเวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง 3) หลังสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ การไม่ทำตามข้อตกลง มีประเด็นข้อเท็จจริงของผู้เสียหายเพิ่มขึ้นมาภายหลัง

การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 2 กรณี คือ 1) กรณีที่ตนเองเป็นผู้นำเรื่องข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการ และมีสิทธิ์ในการเลือกตัวผู้ไกล่เกลี่ยที่ตนคิดว่ามีความเป็นกลางเอง และ 2) ในกรณีที่ เป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 65.88 เพศชาย จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 56.08 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 34.35 มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 105 คน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 27.70 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 97 คน ในส่วนของอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรจำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 51.52 อาชีพรับจ้าง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 22.16 ในขณะที่คนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 3,001-5,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 ตามลำดับ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัจจัยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 4.28, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.24, S.D. = 0.86) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.11, S.D. = 0.65) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.69, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา



Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นปัจจัยที่สูงที่สุดคือ ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.68) รองลงมา ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.83) และด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.82)

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 361 คน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน จำแนกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
เพศ	เพศชาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	เพศหญิง	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
อายุ	20 – 30 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	31 – 40 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	41 – 50 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	51 – 60 ปี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
การศึกษา	ประถมศึกษา	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ม.ต้น	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
	ม.ปลาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ปริญญาตรี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
การศึกษา	ประถมศึกษา	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ม.ต้น	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
	ม.ปลาย	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	ปริญญาตรี	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
รายได้	3,001–5,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	5,001–10,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
	10,001–20,000 บาท	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน จากการสังเกตพบว่า มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันที่การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวางแผน มากที่สุด มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญน้อยที่สุดที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน มีความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 สรุปปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน จำแนกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
เพศ	เพศชาย	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	เพศหญิง	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
อายุ	20 – 30 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	31 – 40 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	41 – 50 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
	51 – 60 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำแนกประเภท	การให้ความสำคัญมากที่สุด	การให้ความสำคัญน้อยที่สุด
อายุ	20 – 30 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	31 – 40 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	41 – 50 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	51 – 60 ปี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
การศึกษา	ประถมศึกษา	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ม.ต้น	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ม.ปลาย	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ปริญญาตรี	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
อาชีพ	อาชีพรับจ้าง	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	ธุรกิจส่วนตัว	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านคู่ความและคู่กรณี
		ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
		ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
รายได้	ลูกจ้างรายเดือน	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	อาชีพเกษตรกร	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	3,001–5,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	5,001–10,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
	10,001–20,000 บาท	ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท
		ด้านวิธีการ/กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	ด้านความเหมาะสมของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาท

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ ศราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน จากการสังเกตพบว่า มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันที่การให้ความสำคัญกับด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากที่สุด มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญน้อยที่สุดที่ส่งผลต่อปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มีความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยด้านสถานที่ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ สถานที่ตั้งบรรยากาศ ขนาดห้อง และระยะทางที่ตั้งที่เหมาะสม

ปัจจัยด้านการสนับสนุนและการประสานงานที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ เรื่องของบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีเพียงพอ งบประมาณที่เหมาะสม

ปัจจัยด้านกระบวนการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ มีกระบวนการชัดเจน มีหลักในการปฏิบัติ สามารถบังคับได้จริง และประหยัดงบประมาณของคู่พิพาท

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็น ความต่อเนื่องในการสนับสนุน ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย ทั้งในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หน่วยงานมหาวิทยาลัยในพื้นที่

ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ ความต่อเนื่องของนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน การส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ การรับสมัครผู้ไกล่เกลี่ย การประกาศสถานที่ตั้ง การสร้างความน่าเชื่อถือของกระบวนการไกล่เกลี่ย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ย

ปัจจัยด้านการยอมรับเชื่อถือ ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บทบาทของอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความเป็นกลางของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความเชื่อมั่นและเคารพศรัทธาในตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

ปัจจัยด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน คือ การสร้างจิตสำนึก การเปิดโอกาสในการเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

แนวทางพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ด้านการสร้างคน

- 1) ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการฝึกอบรม ประชุม สัมมนาแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วิธีการ กระบวนการ ประโยชน์ที่จะได้รับ และมีเป้าหมายเดียวกันอย่างชัดเจน
- 2) มีการประชาสัมพันธ์ ให้มีประชาชนทราบเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ย สร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย ผ่านทางหอกระจายข่าว บอร์ดประชาสัมพันธ์ของศาลาประชาคม รวมถึงสื่อออนไลน์ เช่น Line ของชุมชน
- 3) ทีมของคณะกรรมการศูนย์ ต้องเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน หรือผ่านการคัดเลือกเข้ามาจากตัวแทนชุมชน และต้องเป็นผู้เคยอบรมเกี่ยวกับไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อให้สอบผ่านได้รับใบประกาศรับรองเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการทำหน้าที่ในอนาคตต่อไป

การบริหารจัดการ

- 1) มีโครงสร้างของคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนที่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วย ประธานศูนย์ รองประธาน คณะกรรมการ เภรัญญิก และเลขานุการ
- 2) มีการประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน มีทะเบียนรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน เพื่อใช้ในการเชิญเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย และเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย
- 3) มีระบบการไกล่เกลี่ยที่เป็นผังขั้นตอนกระบวนการที่ชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชนที่มาจากภาคประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องมีการกำหนดวันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อที่จะได้มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเมื่อมีประชาชนมาติดต่อขอรับบริการจะได้มีเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน ทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำในกระบวนการ และประสานงานโดยทำหน้าที่ให้ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชน

การสร้างการยอมรับ

- 1) เปิดเผยรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความโปร่งใส ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น เป็นกลาง รวดเร็ว ขจัดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้มากน้อยเพียงใด คู่กรณีมีความพึงพอใจหลังไกล่เกลี่ยรักษาสัมพันธภาพระหว่างกันได้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของชุมชน
- 2) ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่ได้มีการไกล่เกลี่ยในแต่ละกรณีบนพื้นฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อทำเป็นบทสรุป ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน และแลกเปลี่ยนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยอื่น

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

เพื่อรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้ในการพัฒนาตัวคณะกรรมการศูนย์ และผู้ใกล้ชิดในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การติดตามประเมินผล

การสร้างการมีส่วนร่วมให้มีระบบการร่วมกำกับ ติดตามผลการบริหาร และตรวจสอบประเมินผล ระบบกระบวนการไกล่เกลี่ย การดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทชุมชน และรายงานถึงผลสำเร็จ โดยมีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วมกับคณะกรรมการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

การสนับสนุน

1) มีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจองค์ความรู้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชนให้ประชาชนรับทราบ เพื่อให้มีเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจน

2) มีการสร้างความร่วมมือเครือข่ายทางวิชาการในการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ ทั้งผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัด นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่ผ่านการอบรมและได้ใบประกาศการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในพื้นที่มีรูปแบบการไกล่เกลี่ยที่มีกระบวนการ คือ ก่อนการไกล่เกลี่ยที่มีการวิเคราะห์ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ความขัดแย้ง ระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีการกำหนดประเด็นและร่วมประชุมหาข้อตกลง และการติดตามผลภายหลังการไกล่เกลี่ย โดยในแต่ละกระบวนการประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกรณี เกิดข้อพิพาทเอง กรณีร่วมให้ข้อมูล และกรณีเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำกิจกรรมในการแก้ไขร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากสิ่งที่ร่วมดำเนินการ และต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม โดยภาพรวมในพื้นที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการร่วมวางแผนการไกล่เกลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, $SD = 0.87$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ตัดสินใจกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และร่วมวางแผนการแก้ปัญหาข้อพิพาทชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน Cohen and Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hirankham, T. (2015) เรื่อง เมื่อประชาชนเกิดการตื่นรู้ ตระหนักถึงประเด็นปัญหาของชุมชน ประชาชนจะเข้ามามีส่วน

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ร่วมในการวางแผนในการแก้ไขปัญหา โดยประชาชนจะอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล เสนอแนวทาง วางแผนร่วมตัดสินใจในในแนวที่เหมาะสมกับการจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน

จากการศึกษา หลักของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ Wattanasap, W. (2012) ที่วางหลักไว้ 3 ประการ คือ กระบวนการในการเจรจา คู่กรณี หรือคู่ขัดแย้ง และคนกลางที่มีหน้าที่กำกับกระบวนการ จึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน โดยเมื่อพิจารณารายด้านจะมีผลการศึกษาดังนี้

1) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านวิธีการ/กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X}$ = 4.40, SD = 0.68) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกันเอง มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายแก่คู่ความและคู่กรณี มีบุคลากรประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยมีความพร้อมที่ให้บริการข้อมูลที่มีความถูกต้อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chalermmyot, S. (2023) เรื่อง การยุติปัญหาในชุมชนด้วยบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พบว่า การที่มีการชี้แจงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน การอธิบายขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ยังผลให้เป็นการลดคดีความที่จะขึ้นกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล ทำให้ประชาชนประหยัดและไม่เสียเวลาในการดำเนินคดีความ ทั้งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนเป็นขั้นตอนที่คล่องตัว มีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายคู่ขัดแย้งยอมรับร่วมกัน และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจะไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองฝ่ายคู่ขัดแย้งได้

2) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 2 คือ ด้านคู่ความและคู่กรณี ($\bar{X}$ = 4.49, SD = 0.83) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการคู่กรณีมีการยอมรับร่วมกันในประเด็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพราะเป็นการแบ่งเบาภาระของศาล ลดปริมาณคดีของศาล ทำให้คู่กรณียังมีความสัมพันธ์ดีต่อกัน และสามารถยุติข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งได้จริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Limprangsi, S. (2017) เรื่อง อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท พบว่า กระบวนการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น มีคนกลางที่คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ มีความเป็นกลาง ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่พิพาท โดยการแสวงหาแนวทางร่วมจากความคิดเห็น ข้อเสนอของทั้งสองฝ่ายเพื่อหาจุดร่วมกันในการแก้ไขความขัดแย้ง โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะสร้างบรรยากาศในการไกล่เกลี่ย สร้างความเป็นกันเอง ลดความตึงเครียดในระหว่างการ

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ไกล่เกลี่ย ไม่ให้คู่ขัดแย้งเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์กัน เป็นกระบวนการที่รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้งได้ เมื่อหาจุดร่วมกันในการแก้ไขความขัดแย้งยุติลง

3) ปัจจัยที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน มากที่สุด เป็นลำดับที่ 3 คือ ด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.82$) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี วางตัวเป็นกลางอย่างมีความ เหมาะสม สามารถควบคุมการดำเนินการไกล่เกลี่ยและทำหน้าที่เจรจาต่อรองระหว่างทั้งสองฝ่ายได้อย่างดี มีความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องที่ไกล่เกลี่ย และสามารถสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในระหว่าง การดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัย Sunthornthanabhirom, S. (2017) เรื่องการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในชุมชน พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องวางตัวเป็นกลาง มีความเป็นกันเอง และมีความรู้ในประเด็นข้อกฎหมายที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

แนวทางพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งที่แต่ละพื้นที่จะต้องดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การสร้างคน กล่าวคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ถึงกระบวนการ และเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พร้อมเตรียมบุคลากร เจ้าหน้าที่ รวมถึงผู้มีความประสงค์ ชื่นบักชีเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยจัดอบรมให้ความรู้เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ได้ใบประกาศจากหน่วยงานที่มีอำนาจใน ออกใบประกาศรับรองการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน 2) การบริหารจัดการ เป็นการจัดโครงสร้างใน รูปแบบเครือข่ายชุมชนที่มีคณะกรรมการมาจากผู้ที่ได้รับใบประกาศและขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อ พิพาทของแต่ละชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ พร้อมกำหนดแผนการปฏิบัติงาน พังชั้นตอนกระบวนการไกล่ เกลี่ย ระยะเวลา อย่างเป็นระบบ 3) การสร้างการยอมรับ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน เปิดเผยแพร่รายงาน และมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความ เชื่อมั่นให้กับประชาชน 4) การติดตามประเมินผล ให้มีระบบการร่วมกำกับ ติดตามผล และตรวจสอบ ประเมินผลระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยความร่วมมือจากคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และประชาชนใน พื้นที่ เพื่อนำกลับมาปรับปรุงขั้นตอนในการทำงานของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน 5) การ สนับสนุน สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยชุมชน รวมถึงการสร้าง ความร่วมมือกับเครือข่ายทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือและดำเนินการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัย Deeam, Y. (2023) เรื่อง รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนที่เน้น การมีส่วนร่วมในชุมชนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลปากคลองบางปลากด จังหวัด สมุทรปราการ พบว่า 1) รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาค ประชาชน มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยไว้ชัดเจน 2) มีกระบวนการพูดคุยกันรับฟัง เหตุผลของทั้งสองฝ่าย มีกระบวนการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by

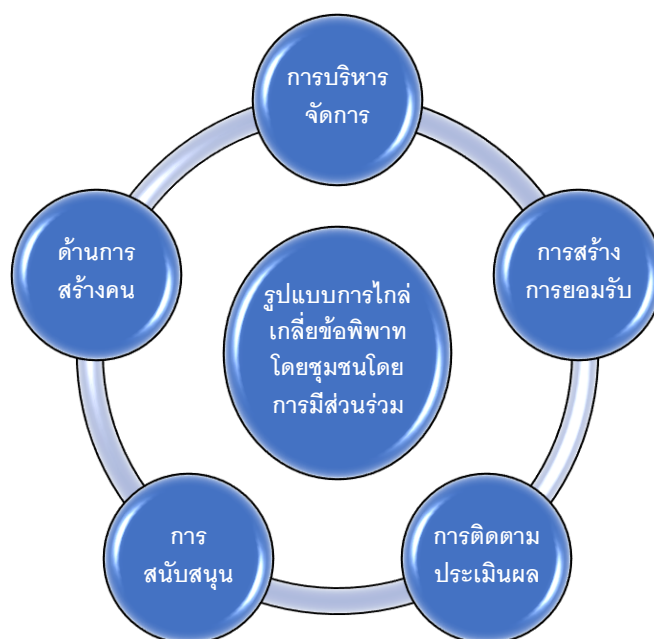


Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

ให้ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร ผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการ เข้ามามีส่วนร่วมให้มีการใช้ศักยภาพของชุมชนผ่านทางคณะกรรมการของศูนย์ใกล้เคียงที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ และ 3) ตัวแทนของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งผ่านการคัดเลือกเข้าไปเป็นตัวแทน เพราะการมีจิตสาธารณะ ความเสียสละเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การพัฒนาารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา นั้น ต้องมีกระบวนการในการส่งเสริมด้านการสร้างคน การจัดการโครงสร้างในรูปแบบเครือข่ายชุมชน สร้างการยอมรับของคนในชุมชนให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเป้าหมายของการไกล่เกลี่ยไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีระบบการติดตามประเมินผล และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย



ภาพที่ 2 องค์ความรู้รูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ประชาชนยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล เพราะประชาชนยังไม่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ จำเป็นที่จะต้องมีการนำผลการวิจัยไปต่อยอดในการพัฒนาให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความตระหนักในกระบวนการไกล่เกลี่ยและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ระดับนโยบาย

สำนักงานศาลยุติธรรมจังหวัด และศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ต้องมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนในเรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ยชุมชน และให้ความสำคัญกับการบูรณาการความรู้ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เพื่อแสวงหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยจัดความขัดแย้ง สามารถประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษารวบรวมเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนกับศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาและนำมาปรับใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการไกล่เกลี่ยต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chaiyaserth, S. (2006). *Development of a model for public participation in the committee to inspect and follow up on the administration of the Metropolitan Police Station* (Master's thesis). Suan Dusit University.
- Chalermmyot, S. (2023). Solving problems in the community with confidence mediating disputes. *Journal of Law and Political Affairs*, 1(1), 60–71.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation, and evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.
- Deeaam, Y. (2023). Community dispute reconciliation model emphasizing community participation with the people's conciliation center, Pak Khlong Bang Pla Kot Subdistrict, Samut Prakan Province. *Academic Journal for the Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University*, 6(3), 115–127.
- Hirankham, T. (2015). *People's participation in the community justice network: A case study of Tambon Bannkhong in Potharam District, Ratchaburi Province* (Master's thesis). National Institute of Development Administration.

Citation : Songsoontorawut, P., & Ponkhot, K. (2025). The Development of Conflict Reconciliation Mediation Model by



Participation of Community in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 237 - 258. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290006>

- Khammirat, D., Doktaisong, B., & Maluleem, I. (2009). *Management strategy of NEC Tokin Electronics (Thailand) Co., Ltd.* Retrieved January 7, 2022, from <http://www.grad.vru.ac.th/download4/141.pdf>
- King Prajadhipok's Institute. (2004). *Terminology on problem solving and conflict resolution* (5th ed.). King Prajadhipok's Institute.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Limprangsi, S. (2002). *Arbitration under the new law and dispute resolution*. Nitirat Publishing House.
- Limprangsi, S. (2017). Conflict exists or not: Conflict and development. In *Conflict management* (pp. xx–xx). Office of the Judiciary Promotion.
- Nithibunyakorn, H. (2011). *Buddhist peace method: Integrating principles and tools for conflict management*. 21 Century Company Limited.
- Office of the Judiciary. (2017). *Conflict management* (5th ed.). Office of the Judiciary Promotion.
- Lewicki, R. J., Barry, B., & Saunders, D. M. (2012). *Essentials of negotiation* (6th ed.). McGraw-Hill Education.
- Royal Gazette. (2019). *Dispute Mediation Act B.E. 2562 (2019)*. Volume 136, Section 67 A, May 22, 2019.
- Royal Institute. (2013). *Royal Institute dictionary B.E. 2554 (2011)* (2nd ed.). Aksorn Charoentat Company Limited.
- Santiwong, T. (2008). *Organization and administration* (11th ed.). Wattanapanich.
- Srisat, B. (2002). *Preliminary research* (7th ed.). Sureewiriyasan.
- Sunthornthanabhirom, S. (2017). Community participation in community dispute resolution: A study of Village No. 7, Koeng Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Politics and Administration*, 7(2), 161–175.
- United Nations. (1981). *Yearbook of international trade statistics*. United Nations Press.
- Wattanasap, W. (2012). *Conflict principles and problem-solving tools* (4th ed.). Office of Peace and Good Governance, King Prajadhipok's Institute.

Citation : ปิยะนันท์ ทรงสุนทรวัฒน์, และ คราวุธ พลโคตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยการมีส่วนร่วมของ



ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 237 - 258.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290006>